

รายการวิทยุเพื่อนเกษตรกร
ประจำเดือน กันยายน พ.ศ. 2569
เรื่อง การพัฒนาเกษตรแปลงใหญ่สู่เกษตรมูลค่าสูง

เปิดรายการ

สวัสดีค่ะ/ครับ ท่านผู้ชม วันนี้เราจะพาไปติดตามอีกหนึ่งแนวทางสำคัญในการยกระดับภาคการเกษตรของไทย ที่กรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบาย นั่นคือ “การพัฒนาเกษตรแปลงใหญ่สู่เกษตรมูลค่าสูง” เพื่อยกระดับรายได้ให้กับเกษตรกรแปลงใหญ่ เพิ่มศักยภาพการผลิต และสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรในชุมชน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแนวคิดจากการผลิตเพื่อให้ได้ปริมาณมาก หรือให้ได้ผลผลิตต่อไร่ที่สูง ไปสู่การผลิตที่มุ่งเน้นคุณภาพ มาตรฐาน ตามความต้องการของตลาด และสามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกรอย่างยั่งยืน

หัวใจสำคัญไม่ได้อยู่เพียงการรวมพื้นที่หรือการรวมกลุ่มเกษตรกรเท่านั้น แต่คือการรวมพลังในการวางแผน ลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพ พัฒนาคุณภาพสินค้า และเชื่อมโยงตลาด เพื่อให้ผลผลิตทางการเกษตรสามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม และตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคได้มากขึ้น

ช่วงที่ 1 | เกษตรแปลงใหญ่คืออะไร และทำไมจึงสำคัญ

เกษตรแปลงใหญ่ เป็นแนวทางที่ส่งเสริมการพัฒนาเกษตรกรรมที่เน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรในพื้นที่เดียวกัน หรือปลูกพืชชนิดเดียวกัน มารวมกลุ่มกันเพื่อบริหารจัดการการผลิตอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ร่วมกันการวางแผนการผลิต ร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิต การใช้เทคโนโลยี การดูแลคุณภาพ ไปจนถึงการรวบรวมและจำหน่ายผลผลิต เพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้กับเกษตรกร และสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรแปลงใหญ่

การรวมกลุ่มในลักษณะนี้จะช่วยสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ เพิ่มอำนาจต่อรองในการซื้อปัจจัยการผลิต และอำนาจต่อรองในการจำหน่ายผลผลิต เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงปัจจัยการผลิตในราคาที่เป็นธรรม สามารถใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีร่วมกันได้อย่างคุ้มค่า และมีศักยภาพที่สามารถวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับตลาดได้ดียิ่งขึ้น ทำให้การส่งเสริมจากภาครัฐหรือหน่วยงานภาคีเครือข่ายเข้าถึงเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ที่สำคัญเกษตรแปลงใหญ่ยังเป็นกลไกที่ช่วยให้เกษตรกรก้าวจากการทำเกษตรแบบรายบุคคลที่เป็น “เกษตรดั้งเดิม” ไปสู่ “เกษตรสมัยใหม่” ที่เป็นการบริหารจัดการร่วมกัน และพัฒนาไปสู่การเป็นธุรกิจเกษตรที่มีเป้าหมายด้านรายได้ อย่างชัดเจน ปัจจุบันมีเกษตรกรที่เข้าสู่ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่แล้ว จำนวน 11,554 แปลง เกษตรกร 619,405 ราย และพื้นที่ 10,139,334 ไร่

ช่วงที่ 2 | จาก “เกษตรแปลงใหญ่” สู่ “เกษตรมูลค่าสูง”

เมื่อเกษตรแปลงใหญ่มีความเข้มแข็ง ขั้นตอนต่อไปที่กรมส่งเสริมการเกษตรสนับสนุน คือ การยกระดับไปสู่ “เกษตรมูลค่าสูง” ซึ่งเป็นการพัฒนาเกษตรกรรมที่มุ่งเน้นการยกระดับมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตร ด้วยการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีการแปรรูป การรับรองมาตรฐานมาใช้ในกระบวนการผลิตอย่างครบวงจร โดยปัจจุบันมีเกษตรแปลงใหญ่ที่เข้าสู่เกษตรมูลค่าสูงแล้ว มีจำนวน 100 แปลง

แนวทางสำคัญเริ่มตั้งแต่การเลือกชนิดสินค้าให้เหมาะสมกับพื้นที่และตลาด ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การผลิตให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค การควบคุมคุณภาพการผลิต หรือการนำผลผลิตเข้าสู่มาตรฐานสากล เช่น GAP, Organic

หรือ GI การคัดเกรด การบรรจุภัณฑ์ การแปรรูป ตลอดจนการสร้างแบรนด์และเรื่องราวของสินค้า ตัวอย่างเช่น จากเดิมที่เกษตรกรขายผลผลิตสดอาจพัฒนาไปสู่สินค้าที่ผ่านการคัดคุณภาพ มีมาตรฐาน มีบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม หรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ที่สามารถเก็บรักษาได้นานขึ้นทำให้เข้าถึงตลาดที่หลากหลาย และมีโอกาสสร้างรายได้เพิ่มขึ้น ดังนั้น การทำเกษตรมูลค่าสูงจึงไม่ใช่เพียงเรื่องของการขายให้ได้ราคาแพง แต่เป็นการสร้างคุณค่าให้กับสินค้า ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ไปจนถึงปลายน้ำ

ช่วงที่ 3 | 5 องค์ประกอบสำคัญสู่แปลงใหญ่ที่เข้มแข็ง

สำหรับการพัฒนา “เกษตรแปลงใหญ่” ให้ก้าวไปสู่ “เกษตรมูลค่าสูง” มีองค์ประกอบสำคัญที่ควรดำเนินการควบคู่กันอย่างน้อย 5 ด้าน

1) **เพิ่มรายได้และลดต้นทุนการผลิตความมั่นคงทางเศรษฐกิจของเกษตรกร** การรวมกลุ่มกันทำเกษตรแปลงใหญ่ช่วยให้เกษตรกรต่อรองราคาวัตถุดิบหรือผลผลิตได้ดีขึ้น และเมื่อพัฒนาไปสู่เกษตรมูลค่าสูง เช่น การแปรรูป การปลูกพืชอินทรีย์ หรือพืชเศรษฐกิจเฉพาะทาง มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น Smart Farming , IoT , ระบบน้ำอัจฉริยะทำให้สามารถควบคุมต้นทุน เพิ่มผลผลิตและลดความเสี่ยงจากสภาพอากาศได้ ซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและสามารถทำให้รายได้ให้เกษตรกรสูงขึ้น

2) **การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานผลผลิต** เกษตรแปลงใหญ่มูลค่าสูงมักเน้นความยั่งยืน เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือระบบเกษตรอินทรีย์ สามารถลดผลกระทบต่อดิน น้ำ และทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสินค้าที่มีมาตรฐานจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคและเปิดโอกาสให้เข้าถึงตลาดที่มีมูลค่าสูงขึ้นได้

3) **ขยายโอกาสทางการตลาด** ผลผลิตที่มีคุณภาพสูงและมีมาตรฐานสามารถเข้าสู่ตลาดพรีเมียมหรือตลาดส่งออกได้ง่ายขึ้น เป็นการเพิ่มโอกาสในการเจรจาทางการค้ากับคู่ค้ารายใหญ่ เช่น โรงแรม ซูเปอร์มาร์เก็ต หรือบริษัทส่งออก ซึ่งต้องผลิตโดยมีตลาดเป็นตัวนำ ไม่ใช่ผลิตแล้วจึงค่อยหาตลาดภายหลัง การรู้ว่าผู้บริโภคต้องการอะไร ขนาดไซส์หรือปริมาณเท่าใด และคุณภาพระดับไหน จะช่วยให้การวางแผนการผลิตมีความแม่นยำมากขึ้น

4) **เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเกษตรกร** เกิดการรวมกลุ่มเพื่อบริหารจัดการร่วมกันส่งเสริมการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเกษตรกร และสามารถเข้าถึงการสนับสนุนจากรัฐหรือภาคเอกชนได้ง่ายขึ้น

5) **ขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน** ช่วยเพิ่ม GDP ภาคเกษตร ลดการพึ่งพาการนำเข้า และสร้างจุดแข็งให้กับสินค้าเกษตรไทยในเวทีโลกได้

ช่วงที่ 4 | ตัวอย่างแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่ม

ในทางปฏิบัติการสร้างมูลค่าเพิ่มสามารถทำได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับชนิดสินค้าและศักยภาพของพื้นที่ เช่น สินค้าเกษตรสดสามารถยกระดับด้วยการคัดเกรด บรรจุภัณฑ์ และระบบรักษาคุณภาพ เพื่อให้เหมาะกับตลาดสมัยใหม่ ส่วนสินค้าเกษตรบางชนิดสามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น ผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่ม หรือผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบทางการเกษตรที่ตอบโจทย์ผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม

นอกจากนี้ยังสามารถเพิ่มมูลค่าด้วยการสร้างแบรนด์ การสื่อสารเรื่องราวของชุมชน แหล่งผลิต และกระบวนการผลิต รวมถึงการใช้ช่องทาง Online ในการประชาสัมพันธ์และจำหน่ายสินค้า สิ่งเหล่านี้ทำให้เกษตรกรไม่ได้แข่งขันกันเพียงเรื่องราคา แต่สามารถแข่งขันด้วยคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ เอกลักษณ์ และคุณค่าของสินค้า ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนและมั่นคงในระยะยาว

ช่วงที่ 5 | บทบาทของภาครัฐและหน่วยงานภาคีเครือข่าย

การเปลี่ยนผ่านจากเกษตรแปลงใหญ่ไปสู่เกษตรมูลค่าสูง ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากเกษตรกรเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น ภาครัฐมีบทบาทในการสนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยี การพัฒนา ศักยภาพเกษตรกร การเชื่อมโยงแหล่งทุน การพัฒนามาตรฐานสินค้า ตลอดจนการเชื่อมโยงตลาดและภาคเอกชน

สิ่งสำคัญคือการทำงานต้องตอบโจทย์พื้นที่และความต้องการของเกษตรกรจริง โดยใช้ข้อมูลและศักยภาพของพื้นที่เป็นฐาน เพื่อให้การสนับสนุนเกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถต่อยอดได้อย่างต่อเนื่อง

ช่วงที่ 6 | ความท้าทาย และแนวทางก้าวต่อไป

อย่างไรก็ตามการพัฒนาเกษตรมูลค่าสูงยังมีความท้าทาย ทั้งความผันผวนของราคา ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น ทั้งค่าปุ๋ย ค่าสารเคมี และค่าน้ำมันเชื้อเพลิง สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง ความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนเร็ว รวมถึงข้อกำหนดด้านมาตรฐานและการแข่งขันในตลาด ทั้งในตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ ดังนั้น เกษตรกรจำเป็นต้องปรับตัวจากการเป็น “ผู้ผลิต” ไปสู่ “การเป็นผู้ประกอบการ” มากขึ้น รู้จักวางแผนต้นทุน เข้าใจตลาด และให้ความสำคัญกับคุณภาพมากกว่าปริมาณเพียงอย่างเดียว

ขณะเดียวกันการพัฒนาแปลงใหญ่ในอนาคตควรมุ่งเน้นการสร้างต้นแบบที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังพื้นที่อื่น ส่งเสริมให้เกษตรกรเรียนรู้จากความสำเร็จจริง และพัฒนาเครือข่ายระหว่างแปลง เพื่อเพิ่มพลังในการต่อรองและสร้างตลาดร่วมกัน

ปิดรายการ

ซึ่งเป้าหมายสำคัญของกรมส่งเสริมการเกษตรคือทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคง มีความสามารถในการแข่งขัน และสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันผู้บริโภคได้รับสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และตรงกับความต้องการมากขึ้น

จาก “เกษตรแปลงใหญ่” ไปสู่ “เกษตรมูลค่าสูง” จึงเป็นอีกก้าวสำคัญของการยกระดับภาคการเกษตรไทย และเป็น การสร้างอนาคตที่เกษตรกรไม่ได้เป็นเพียงผู้ผลิต แต่เป็นผู้สร้างคุณค่าและเป็นผู้ประกอบการในห่วงโซ่เศรษฐกิจ การเกษตรอย่างแท้จริง